

ازدواج‌های اجباری و راهکارهای حقوقی مقابله با آن

اکرم پاپی*^۱

* ۱. کارشناس ارشد فقه و مبانی حقوق اسلامی، گروه الهیات، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه پیام نور، خرم آباد، ایران.

چکیده

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۲۹-۱۶

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۱/۱۰

تاریخ اصلاح: ۱۳۹۸/۱۱/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۲۴

تاریخ انتشار: ۱۳۹۹/۰۱/۱۶

واژگان کلیدی:

ازدواج تحمیلی، نکاح اجباری، فروپاشی خانواده، فساد جامعه.

نویسنده مسوول:

اکرم پاپی

آدرس پستی:

ایران، خرم آباد، دانشگاه پیام نور

تلفن:

00000000000

کد ارکید:

0000-0002-4194-9605

پست الکترونیک:

khademihadis@yahoo.com

زمینه و هدف: امروزه یکی از معضلات اجتماعی که حق مشروع و گزینش همسر را از دختران سلب می‌نماید ازدواج‌های ناخواسته است. این آسیب کم‌وبیش در مناطق گوناگونی از جهان وجود دارد. سالانه ۴ میلیون زن در جهان خریدوفروش یا مجبور به ازدواج اجباری می‌شوند.

مواد و روش‌ها: این تحقیق از نوع نظری بوده روش تحقیق به صورت توصیفی تحلیلی می‌باشد و روش جمع‌آوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای است و با مراجعه به اسناد، کتب و مقالات صورت گرفته است.

ملاحظات اخلاقی: در تمام مراحل نگارش پژوهش حاضر، ضمن رعایت اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

یافته‌ها: این پدیده شوم منحصر به کشورهای جهان سوم نیست و در کشورهای پیشرفته و صنعتی هم گزارش شده است. بی‌تردید علل گوناگونی در بروز این ناهنجاری‌ها تأثیر دارد که می‌توان به علل فردی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی اشاره کرد. اما به‌هرحال باید آثار منفی آن را بر روابط خانوادگی مورد مطالعه قرارداد.

نتیجه‌گیری: به اعتقاد بسیاری از صاحب‌نظران اجتماعی، عنصر رضایت و توافق طرفین در ازدواج یکی از عوامل استحکام نهاد خانواده و پایداری نکاحی است، لیکن از گذشته تا امروز، ازدواج‌های اجباری و ناخواسته به وقوع پیوسته که این نوع وصلت‌ها معمولاً عمده خسارات مادی و معنوی متوجه دختران بوده است. این در حالی است که در تمام ادیان الهی، حق آزادی فرد در همسرگزینی مشروع و حق انتخاب شدن در فرایند ازدواج جز حقوق مسلم دختران شمرده شده است.

مقدمه

ازدواج کنند، مجرم شناخته می‌شوند (احمدوندی، ۱۳۹۴: ۹۸). متأسفانه ازدواج تحمیلی در کشور ما نیز دامنه وسیعی یافته است و از برخی استان‌های کشور و اکثریت دهستان‌ها مواردی از ازدواج اجباری گزارش شده است، اما هنوز آمار دقیقی از تعداد و میزان این آسیب اجتماعی ثبت نشده است. سازمان نظام پزشکی درصدد ارائه آماری در این خصوص می‌باشد. آنچه در این تحقیق به عنوان مساله مهم مورد توجه قرار گرفته است این است که چگونه در جامعه می‌توان با ازدواج تحمیلی مقابله کرد.

۱- تعریف واژگان

ذیلاً به تعریف مفردات موضوع پژوهش حاضر می‌پردازیم.

۱-۱ اجبار و تحمیل

در فرهنگ علوم اجتماعی، در مورد تعریف واژه اجبار چنین بیان شده است: اجبار به معنای فشار دادن است و از نظر مفهومی به معنای تحمل آزار جسمانی یا روانی است، خواه به جهت آنکه فرد علی‌رغم میل خود به انجام کاری مجبور شده است و خواه بدان جهت که از انجام آنچه می‌خواسته بازداشته شده است. فعل اجباری یعنی کاری که از روی قهر و ستم انجام گیرد (معین، ۱۳۷۸: ۱۴۶/۱) و منظور از تحمیل، واداشتن کسی به انجام کاری یا پذیرش چیزی بر خلاف میل او است (انوری، ۱۳۸۱: ۱۶۴۳/۳)

۱-۲ ازدواج

ازدواج قراردادی رسمی برای پذیرش یک تعهد متقابل به منظور تشکیل زندگی خانوادگی است تا طرفین ازدواج در سایه آن، در خط سیر معین و شناخته شده‌ای از زندگی قرار بگیرند. این قرارداد با رضایت و خواسته زن و شوهر و بر مبنای آزادی کامل دو طرف منعقد می‌گردد و در پرتو آن روابطی بس نزدیک بین آن دو پدید می‌آید.

ازدواج و تشکیل خانواده سنگ بنای هر جامعه بزرگ انسانی است که در انجام وظایف فردی و روابط اجتماعی آن‌ها نقش اساسی و بنیادین دارد و یکی از مهم‌ترین و زیباترین سنن اجتماعی انسان‌ها در طول تاریخ است که ریشه در فطرت و آفرینش ویژه‌ی آدمی دارد. با این وجود همواره در طول تاریخ با تحولات شرایط فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و حقوقی و تغییر در هنجارها و ارزش‌های هر جامعه، دستخوش تغییر شده و نوع کارکرد، زمان شکل‌گیری و آثار حقوقی آن متفاوت بوده است. به اعتقاد روان‌شناسان، ازدواج می‌بایست بر پایه اخلاق، عشق، محبت و درک متقابل دو انسان شکل گیرد تا جوانه‌های امید و خوشبختی را به همراه آورد. اگرچه در همسرگزینی، این پیوند مقدس را به صورت یک کابوس وحشتناک در می‌آورد و زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی زنان را با آسیب‌های جدی مواجه می‌سازد. سالانه ۴ میلیون زن در جهان خریدوفروش یا مجبور به ازدواج اجباری می‌شوند. بخشی از این ازدواج‌ها مربوط به دوران خردسالی دختران است. بیشتر ازدواج‌های پایین‌تر از ۱۲ سال اجباری و ناخواسته است و معمولاً پس از چند سال به جدایی از همسر یا سایر آسیب‌های فردی و خانوادگی منجر می‌شود. این پدیده شوم منحصر به کشورهای جهان سوم نیست و در کشورهای پیشرفته و صنعتی هم گزارش شده است. به طور نمونه در کشورهای صنعتی و پیشرفته‌ای همچون آلمان دامنه این نوع ازدواج‌ها وسیع است. در انگلستان برآورد شده است، سالانه هزاران دختر و زن جوان مجبور به ازدواج تحمیلی می‌شوند که بیشتر آن‌ها از کشورهای جنوب آسیا مانند پاکستان و هند آمده‌اند و نتایج این نوع ازدواج در جامعه بسیار شدید شده است و باعث نگرانی مسئولان و کارشناسان مربوطه در حل مشکلات و پیامدهای آن شده است. به نحوی که از تاریخ دوشنبه ۱۶ ژوئن ۲۰۱۴ قانونی در انگلستان و ولز به اجرا درآمد که به موجب آن، والدینی که فرزندانشان را مجبور به

۲- ازدواج اجباری

ازدواج اجباری، پیوند زناشویی رسمی است که در این پیوند، رضایت و اراده زوجین یا یکی از آنها نادیده انگاشته می‌شود و برای برقراری این پیوند، از انواع فشارهای جسمی و روانی استفاده می‌گردد.

۱-۲ بررسی دقیق ازدواج اجباری

ازدواج‌هایی که بر خلاف خواست و رضایت زنان و به جبر صورت می‌گیرد یا به عبارتی مجبور کردن یا تحت فشار درآوردن فردی برای ازدواج است. به عبارت دیگر زن یا مرد جوانی در اثر فشار روحی یا جسمانی مجبور به ازدواج ناخوانده می‌شود. در روستاها و دهستان‌ها که حاکمیت دولتی کم‌اند این امر زیاد است. (محمدی، ۱۳۸۵) در طول تاریخ، انواع متعددی از این پدیده وجود داشته که زنان را همچون کالا یا وسیله‌ای برای مقاصد سیاسی، اقتصادی و رفع اختلاف طایفه‌ای و قبیله‌ای مورد استفاده قرار داده‌اند: از جمله این ازدواج‌ها می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد. ۱- ازدواج ربایشی، ۲- ازدواج یغمایی، ۳- ازدواج وراثی، ۴- ازدواج از طریق خرید همسر، ۵- ازدواج سیاسی، ۶- ازدواج مبادله‌ای که در قسمت‌های بعدی به بررسی دقیق آن خواهیم پرداخت.

۱-۱-۲ باوجود قوانین شرعی و قانون اساسی در کشور، چرا هنوز ازدواج اجباری صورت می‌گیرد؟ چند موضوع در این روند دخیل‌اند، اول فقر که به منظور دریافت پول دست به چنین کاری می‌زنند. دوم عدم آگاهی نیز در این جریان دخیل بوده، چون افراد و اشخاصی که دست به چنین عملی می‌زنند، آگاهی از عواقب بد آن، از اوامر و قوانین مدنی و اسلامی ندارند، بنابراین دست به انجام ازدواج‌های اجباری می‌زنند. سوم نگاه زن ستیزانه و شی انگاری به زن است. دکتر مصطفی اقلیما رییس انجمن مددکاری ایران درباره عمده دلایل طلاق می‌گوید: امروزه بیش از ۸۰ درصد جوانان به صورت اجباری ازدواج می‌کنند. (که آمارها نشان می‌دهد ۳۰ درصد این ازدواج‌ها به طلاق کشیده

می‌شود) اجباری به این معنا که فکر می‌کنند حتماً باید ازدواج کنند در غیر این صورت در جامعه به آنان با دید منفی نگاه خواهد شد.

۱-۲-۲ آیا آیه‌ای در قرآن با مضمون مجبور نکردن دختران به ازدواج و آزاد گذاشتن آن‌ها در انتخاب همسر وجود دارد؟ اگر آیه‌ای نیست، پس دلیل آن چیست؟

پاسخ اجمالی- توجه به این نکته ضروری است که تمام قوانین و احکام اسلامی، به تفصیل در قرآن بیان نشده است، بلکه منابع دیگری مانند احادیث معصومان (ع) نیز برای استنباط احکام وجود دارد. اما در مورد مساله مورد پرسش، اگرچه آیه‌ای در قرآن کریم وجود ندارد، اما در فقه اسلامی بر اساس منابع دیگر (سنت، عقل و اجماع) اجبار دختر بر ازدواج به شدت نهی شده است، به گونه‌ای که اگر دختر بدون رضایت و تنها با اجبار پدر به ازدواج کسی در بیاید، عقد او باطل است و اگر فرزندی از این ازدواج به دست آید، حلال‌زاده نبوده و ولد شبهه است و بر پدر نیز گناه بزرگی است (در این باره رجوع کنید به نظر مراجع در پاسخ)، از طرف دیگر، دختر بدون اذن پدر نمی‌تواند ازدواج کند (تنها در مورد دختر رشیده نیازی به اذن پدر نیست) و باید اجازه پدر را در امر ازدواج داشته باشد.

۲-۲ دیدگاه قرآن

۱-۲-۲-۱ شاید رساترین آیه در تعیین سن ازدواج، آیه ۶ سوره نساء است که می‌فرماید: و ابتلو الیتامی حتی إذا بلغوا النکاح فان آنستم منهم رشداً فادفعوا إلیهم اموالهم (یتیمان را آزمایش کنید تا هنگامی که بالغ شده و به نکاح تمایل پیدا کردند. پس اگر آنان را به درک مصالح زندگانی آگاه یافتید، اموالشان را به آنان دهید).

۱-۲-۲-۲ خداوند در سوره روم، آیه ۲۱ فرموده است: و من آیاته ان خلق لکم انفسکم ازواجاً لتسکنوا الیها و جعل بینکم مَوَدّه و رحمه إن فی ذلک لآیات لقوم یتفکرون (یکی از نشانه‌های لطف الهی آن است که برای شما از جنس خودتان جفتی بیافرید که در کنار او

و در جایی دیگر: قال النبی صلی الله علیه و آله وسلم «إذا جائکم الکفار فانکحوهن و لاتربصوا بهن الحدیثان»

پیامبر خدا (ص) فرمود: وقتی که اشخاص همشان به خواستگاری دختران شما آمدند به آنها دختر دهید و در کار آنها منتظر حوادث نباشید (پاینده، ۱۳۲۴: ۳۷/۱۹۳).

یکی از دوستان امام کاظم (ع) درباره تزویج دخترش به برادرزاده‌اش مشورت نمود. امام (ع) فرمود: انجام ده ولی این امر باید با رضایت خود دختر باشد. زیرا او در نفس خویش بهره‌ای دارد (کلینی، ۱۳۷۵: ۴۰۱). در این حدیث از طرفی امام (ع) به پدر امر به نکاح نموده و از سوی دیگر فرموده است دختر هم در نفس خویش بهره و نصیبی دارد پس در نکاح رضایت او نیز شرط است.

۲-۴ حکم شرعی ازدواج اجباری از نظر

فقهی

همه مراجع -رضایت زن و مرد به ازدواج شرط است و بدون آن عقد باطل است و برای جدا شدن نیازی به خواندن صیغه طلاق ندارد.

مقام معظم رهبری: از نظر اسلام، زن در انتخاب همسر کاملاً آزاد است و هیچ‌کس نمی‌تواند این حق را از زن سلب کند.

آیت الله سیستانی: عقد باطل است و نزدیکی حرام است و فرزندش وطی شبهه است.

آیت الله مکارم شیرازی: عقد حاصل نیست و آمیزش حکم زنا دارد و فرزند او نیز فرزند حلال‌زاده نیست و اگر پدر چنین کند مرتکب گناه بزرگی شده است. البته اگر زن مجبور به ادامه باشد فرزند به وجود آمده نامشروع نیست.

۲-۵ ازدواج اجباری از نظر حقوقی و قانونی

در قانون مدنی آثار حقوقی عقدی که رضایت در آن نیست مورد بحث قرار گرفته و گفته شده شرایط

آرامش یافته و میان شما انس و دوستی و رحمت برقرار نمود که این نیز برای مردمان متفکر و آگاه از نشانه‌های علم و حکمت آشکار است و راز بقای بشر این است که این امر به نحو احسن انجام گیرد).

۲-۲-۳ در آیه‌ای دیگر نیز آمده است: هنگامی که زنان را طلاق دادید و مدت عده خود را به پایان رسانیدند، مانع آنان نشوید که با شوهران سابق یا کسان دیگر ازدواج کنند. اگر در میانشان به طرز پسندیده‌ای تراضی برقرار گردد و خواسته باشند زندگی خانوادگی آبرومندانه‌ای به راه اندازند این همان چیزی است که کسانی از شما بدان پند داده می‌شوند که به خدا و روز رستاخیز ایمان دارند. این برای شما پربرکت‌تر و پاکیزه‌تر است. و خدا مصالح اجتماعی بشری و فوائد نهفته در این احکام را می‌داند و شما اسرار این اوامر و نواهی را چنان که شاید و باید نمی‌دانید (بقره: ۲۳۲).

۲-۲-۴ خداوند متعال در سوره نور آیه ۳۲ می‌فرماید: وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَأَصَابِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ مردان و زنان مجرد خود را و غلامان و کنیزان شایسته‌ی ازدواج خویش را به ازدواج یکدیگر در آورید خداوند آنان را در پرتو فضل خود دارا و بی‌نیاز می‌گرداند. بی‌گمان خداوند دارای نعمت فراخ (بوده و) آگاه (از نیت همگان) است.

۲-۳ دیدگاه ائمه

قال النبی صلی الله علیه و آله وسلم: یفتح ابواب اسماء بالرحمه فی اربع مواضع: عند نزول المطر، و عند النظر الولد فی وجه الوالدین، عند فتح باب الکعبه و عند النکاح (مجلسی، ۱۳۷۰: ۱۰۳/۲۲۱).

پیامبر خدا (ص) فرمود: درهای آسمان در چهار وقت گشوده می‌شود: موقع بارش باران، زمانی که فرزند به چهره پدر و مادرش می‌نگرد، هنگام گشودن کعبه، هنگام برپایی مراسم عقد.

مدنی خاص به دفتر ازدواج مراجعه و نسبت به ثبت ازدواج اقدام نماید.

ازدواج‌هایی که به طور ناخواسته بر فرد تحمیل می‌شود، به دو دسته تقسیم می‌شوند:

اول: ازدواج تحمیلی به شیوه مستقیم که در این فرایند یکی از اعضای خانواده به طور معمول برادر یا پدر دختر را وادار به پذیرش ازدواج با مردی می‌کنند که دختر به زندگی مشترک با او راضی نیست، غالباً انگیزه‌های اقتصادی یا سیاسی در این نوع ازدواج‌ها مؤثر بوده است.

دوم: ازدواج اجباری که به شیوه غیرمستقیم بر فرد تحمیل می‌شود. این‌گونه ازدواج‌ها زیر فشار ساخت اجتماعی بر دختران جوان تحمیل می‌شود.

۲-۶ برخی از علل ازدواج تحمیلی (شیوه مستقیم)

۱-۶-۲ عوامل فرهنگی

فرهنگ، در شکل‌دهی رفتارها و هنجارهای اعضای جامعه نقش تعیین‌کننده‌ای دارد، زیرا فرهنگ، کنش‌ها و نقش‌های نهاد اجتماعی را با توجه به موقعیت‌های اجتماعی، زیستی و اقلیمی، تعریف و تعیین می‌کند. شناخت و تصویر از یک پدیده و نوع کارکردهای آن در سیستم اجتماعی، یکی از مهم‌ترین عوامل فرهنگی در بروز رفتار آدمی نسبت به آن پدیده است. بی‌تردید نگاه نادرست به زنان در جامعه، در شکل‌گیری ازدواج‌های تحمیلی به روش فرهنگ منطقه تأثیر بسیار دارد (محمدیان، ۱۳۹۲).

۲-۶-۲ عوامل اقتصادی

پندار بسیاری از مردم بر این است که رمز رفاه و سعادت افراد در دستیابی به ثروت و پول بیشتر مخصوصاً در زندگی زناشویی می‌باشد و پول را حلال همه مشکلات در زندگی و تأمین رفاه خود می‌دانند. لذا گاه مشاهده می‌شود برای دستیابی به آرمان ذهنی و باور غلط خود برای رهایی از زیر بار فشارهای

صحت یک معامله قصد و رضای طرفین است و ازدواج نیز که یک قرار داد محسوب می‌شود اجبار و اکراهی در آن نباشد تا جایی که قانون مدنی ما در مورد ازدواج نیز پیش‌رفته و گفته رضایت زوجین شرط نفوذ عقد است و در غیر این صورت عقد باطل است و این نکته‌ی بسیار مهمی است که قانون‌گذار این عزت را برای طرفین عقد ازدواج تأمین کرده که انسان‌ها در انتخاب همسر آزادند به طوری که ازدواج تحمیلی را باطل اعلام نموده، هنگامی که برای دادگاه محرز شود که در ازدواج، اکراه صورت گرفته است عقد باطل است و هیچ اثر حقوقی ندارد مگر اینکه فردی که با اکراه ازدواج کرده است پس از آن عقد را تنفیذ و تأیید کند (کاتوزیان، ۱۳۷۹: ۷۵).

حسین شهبازی فراهانی (قاضی دادگاه کیفری تهران) درباره ازدواج اجباری می‌گوید، ازدواج اجباری در قانون و دین ما جایگاهی ندارد و به شدت طرد شده است. در دین مقدس اسلام مرتب تأکید شده که وقتی عقد یا ازدواج بین دو نفر صورت گیرد باید رضایت کامل باشد در غیر این صورت باطل است. قاضی دادگاه کیفری در ادامه به شرط اذن پدر در ازدواج دختر اشاره می‌کند و می‌گوید: منظور از اذن پدر این نیست که پدر حق داشته باشد دختر خود را مجبور به ازدواج با فردی کند که هیچ علاقه‌ای به او ندارد. متأسفانه بحث ازدواج اجباری ریشه در فرهنگ سنتی و غلط ما دارد و از دیرباز وجود داشته است. این نوع عقد ازدواج از هر نظر که بررسی شود باطل است و به نظر می‌رسد برای از بین بردن این فرهنگ غلط به کار فرهنگی گسترده‌ای نیاز است (روزنامه اعتماد، ۱۳۸۵).

ماده ۱۰۴۳ قانون مدنی: نکاح دختر باکره اگرچه به سن بلوغ رسیده باشد موقوف به اجازه پدر یا جد پدری او است و هرگاه پدر یا جد پدری بدون علت موجه از دادن امتیاز مضایقه کند، اجازه او ساقط و در این صورت دختر می‌تواند با معرفی کامل مردی که می‌خواهد با او ازدواج نماید و شرایط نکاح و مهریه که بین آنها قرار داده شده، پس از اخذ اجازه از دادگاه

نارضایتی زناشویی و سرافکندگی اجتماعی و بروز اختلالات رفتاری در خود و خانواده و اجتماع می‌شود.

۸-۲ انواع ازدواج‌های اجباری

نمونه‌های مختلفی از ازدواج‌های اجباری در فرهنگ‌ها و سنت‌های مردم وجود دارد که در طول تاریخ و با وجود شرایط، فرهنگ و دیدگاه‌های مردم اجرا شده است در این قسمت به بررسی و معرفی آن‌ها خواهیم پرداخت.

۱-۸-۲ ازدواج ربایشی

در ازدواج ربایشی (Abduction marriage) قبیله‌ای که هم افتخارش جنگاوری و نبرد تعریف شده بود، شیوه خاصی را در همسرگزینی اتخاذ می‌نمود. در این شیوه مرد با اسب، دختری را که بر اسب نشسته دنبال می‌کرد و دختر تلاش می‌نمود تا از دست او فرار کند، چنانچه مرد می‌توانست او را به چنگ آورد، همسرش را ربوده بود. ویل دورانت این رسم را در اسپارت نیز مشاهده کرده است. در اسپارت پدر و مادر، مسئول تدارک ازدواج فرزندان خود بودند، داماد برای تصاحب عروس پول نمی‌پرداخت، وی می‌بایست عروس را به زور از خانه‌اش بیرون بکشد و عروس موظف است که در مقابل او ایستادگی نماید، از این رو در نزد اسپارتیان کلمه زناشویی به معنی ربودن بود، در مواردی نیز جمعی از مردان و زنان مجرد را که از لحاظ عدد مساوی بودند، در اتاقی تاریک گرد می‌آوردند تا در تاریکی، هر یک از مردان، شریک خود را از میان دختران برگزینند (دورانت، ۱۳۴۹: ۱۵۰). در برخی ملل قدیم نظیر هندوها و چینی‌ها و بسیاری از قبایل وحشی، ازدواج خارجی سه نوع بود که یک قسم آن اسیر کردن و ربودن پنهانی زن، علیرغم مخالفت و بدون اطلاع خانواده وی بود. در واقع زن گرفتن یک مرد عبارت بود از اسیر کردن و تصرف حیوان بارکشی که برای جمع‌آوری هیزم، آوردن آب و سایر کارهای پر مشقت آن نواحی به کار آید (مصلحتی، ۱۳۷۹: ۴۳).

اقتصادی، دختران جوان خود را به ازدواج با مردان مسن و پولدار مجبور می‌کنند. معمولاً این‌گونه ازدواج‌ها برای دختران جوان خوش عاقبت نبوده و با بالا رفتن سن، مردان سالمند با سوءظن و بدبینی شدید با همسر جوان خود رفتار می‌کنند و پیوسته او را در معرض سوالات و بازخواست‌های مختلف قرار می‌دهند و نوعی شک یا تردید در آزاد گذاشتن همسر جوان خود در مردان ایجاد می‌شود (روزنامه آفرینش، ۱۳۸۲).

۳-۶-۲ عوامل روان‌شناختی

بسیاری از مردم به‌ویژه آنان که تحت تأثیر ساختارهای اجتماعی - سنتی قرار دارند، میان شخصیت زن و مرد تفاوت عمده‌ای قائل‌اند و معتقدند که زنان در ابعاد روحی و شخصیتی خودشان معمولاً به‌سرعت تحت تأثیر واکنش‌ها و ساعقه‌های عاطفی قرار گرفتند و نمی‌توانند بر اساس منطق و واقع‌بینی برای آینده خود تصمیمی اتخاذ نمایند و معمولاً زن را «ضعیفه» خطاب می‌کنند. این پندار ضعیف انگاری زن، دستاویزی برای تحمل رأی و نظر خود دارد، در مورد ازدواج دختران شده و برخی از زنان را در جوامع سنتی، با نوعی تنگ‌نظری مواجه کرده است.

۷-۲ علل و عوامل ازدواج‌های ناخواسته (شیوه غیرمستقیم)

وجود شرایط سخت فردی، خانوادگی و اجتماعی موجب می‌شود تا برخی دختران ناخواسته تن به ازدواج دهند. حتی گاه ازدواج‌های ناخواسته با فردی انجام می‌شود که موقعیت مناسبی برای ازدواج ندارد، به طور نمونه دارای فاصله سنی زیاد است، دارای سابقه ازدواج است، در شرایط فعلی دارای زن و فرزند است یا آنکه در حال متارکه همسرش می‌باشد و این شرایط از سوی دختر پذیرفته شده نیست اما شرایط خاصی فرد را به انتخاب نادرست، ناخواسته، تحمیلی و ناخوشایند می‌کشد. به گونه‌ای که موجب ایجاد عقده‌های روانی،

۲-۸-۲ ازدواج یغمائی

هندواروپایی و مردم آلمانی نژاد بوده است، به طوری که ازدواج از طریق خرید درحقیقت همان ازدواج هندواروپایی است. «لوی» نیز در بین اقوام ساکن در آمریکای شمالی به همین رسم اشاره می‌کند (ساروخانی، ۱۳۷۹: ۷۹).

زناشویی یغمایی در عربستان دوران جاهلیت بسیار معمول بود. منظور از ازدواج یغمایی یا زناشویی به وسیله تاراج، آن است که مرد یا زن را به منظور زناشویی بربایند و به یغما و تاراج ببرند. طرف یغماگر معمولاً مرد بود. این نوع زناشویی بیشتر در زمان جنگ و نزاع و شبیخون اتفاق می‌افتاد که طرف پیروز همه چیز از جمله زنان را به یغما و اسارت می‌برد. برخی محققان معتقدند علت نفرت عرب جاهلیت از دختر و زنده به گور کردن وی، بیشتر در اثر رسم ازدواج یغمایی بوده است.

۲-۸-۵ ازدواج سیاسی

نوعی از ازدواج تحمیلی که دختران برای رفع خصومت و فرو نشاندن آتش جنگ و خونریزی بوده است این وصلت و خویشاوندی جنگ مهیبی را به صلح و آرامش مبدل می‌کند (رضازاده، ۱۳۶۹: ۱۸۲).

۲-۸-۳ ازدواج وراثتی

در کشور گابن، سابقاً بعد از مرگ شوهر، زن یا زنان وی متعلق به وارث یا وارثان قانونی او بود. وارث می‌توانست یا خود از زن استفاده کند یا او را به اقوام دورتر متوفی انتقال دهد. در قبیله «یاریبای» آفریقا، پسر، زن بیوه پدر را به ارث می‌برد. اگر زن مادر او بود فقط برای استفاده بارکشی و کار کردن از او استفاده می‌برد و اگر مادرش نبود می‌توانست با او همبستر شود (مصلحتی، ۱۳۷۹: ۶۳).

۲-۸-۶ ازدواج مبادله‌ای

ازدواج مبادله‌ای (Exchange marriage) یکی از رسمی است که در مناطقی از ایران و کشمیر رواج داشته و گاهی به نام «گاو به گاو» یا «زن به زن» نیز نامیده شده است. بر طبق این رسم دختران یا مادران بیوه وادار به ازدواج با پسر یا مرد خانواده‌ای می‌شوند که برای پدر آنها خواهان ازدواج با دختر یا مادر آن خانواده باشند.

۲-۸-۴ ازدواج از طریق خرید همسر

ازدواج مبادله‌ای صور گوناگونی دارد: الف- در این نوع ازدواج، خواهران به عنوان همسر مبادله می‌شوند

نظام پدر سالاری و انتساب فرزند به پدر موجب شده بود تا مردان برای همسرگزینی به خرید همسر یا همسرانی اقدام نمایند، این وضع با کالا شدن یا کالا پنداری زنان همراه بوده و در طول تاریخ به صور گوناگونی صورت گرفته است. در بابل کسانی که دختران در سن ازدواج داشتند آنان را به محلی می‌آوردند و دلال‌ها آن‌ها را توصیف کرده و می‌فروختند، ولی هر یک از دختران را فقط به شرطی به فروش می‌رساندند که همسر نامیده شوند، به همین مناسبت نیز در عصر «هومر» در یونان باستان، از دختران «گاو آور» نام برده می‌شود، به زعم «گوتتر» خرید زن، اساسی‌ترین شکل ازدواج بین اقوام

ب- در میان شاهزادگان اروپا مبادله یک برادر یا یک خواهر از یک خانواده با یک برادر یا یک خواهر از خانواده دیگر وجود داشته است.

ج- هرگاه فردی از یک کلان به ناچار دختری از کلان دیگر می‌گرفت و به رسم همخونی توتمی احترام می‌گذاشت، باید کلانی که دخترش ازدواج کرده است، دختری را در ازای آن مطالبه نماید (ساروخانی، ۱۳۷۹: ۸۷).

د- مطابق رسمی در میان برخی از اقوام و عشیره‌های عرب استان خوزستان، هنگامی که به یکی از بزرگان قوم و قبیله‌ای مصیبتی وارد می‌شود، دختر جوان را به

امنی در وی به وجود می‌آورد. این شرایط فرد را به سوی گزینش ناخواسته سوق می‌دهد.

۲-۹-۱-۲ رهایی از تنهایی و اضطراب: گاهی برخی افراد به این دلیل ازدواج می‌کنند که از تنهایی و اضطراب می‌ترسند، اکثر انسان‌ها نمی‌توانند تنهایی را تحمل کنند و افسرده و پریشان می‌شوند، به همین دلیل تصمیم به ازدواج می‌گیرند. این انگیزه گاه در جهت منفی چنان شدت می‌گیرد که فرد دست به انتخابی تعجیلی می‌زند.

۳-۹-۱-۳ اصرار خواستگار: در برخی از شرایط خواستگاران، دختر را تحت فشار روحی و اصرار و ابرام قرار می‌دهند. این امر معمولاً قدرت تحقیق، تفکر و تحلیل را سلب می‌کند و او را ناخواسته به سوی پاسخ مثبت و ازدواج ناخواسته می‌کشاند.

۴-۹-۱-۴ ترس از عملکرد نادرست خواستگار: گاه برخی از خواستگاران که اصرار زیادی به ازدواج با فرد خاصی دارند، در هنگام مواجه شدن با پاسخ منفی دختر، او را تهدید به انجام اعمال خطرناک، هتک حرمت و نیز انجام اقداماتی علیه حیثیت و آبروی دختر می‌نمایند، در برخی موارد چنین تهدیدات و اقداماتی منجر به پذیرش ازدواج از سوی دختر می‌شود، در حالی که هیچ تمایل و علاقه قلبی رو به وی ندارد.

۵-۹-۱-۵ لجبازی با خواستگاران قبلی: گاهی دختر با عدم تأیید خواستگاری خاص مواجه می‌گردد، یا آنکه فردی اظهار علاقه ظاهری می‌کند، ولی خواستگاری نمی‌نماید؛ در این حال احتمال اینکه دختر سریع شتاب زده با فردی دیگر ازدواج کند، بسیار زیاد است، زیرا او با خود می‌اندیشید که از این طریق بتواند نشان دهد که برای ازدواج هیچ مشکلی نداشته و افراد بسیاری بوده‌اند که خواستار ازدواج با وی بوده‌اند. در حالی که این ازدواج ناخواسته می‌تواند فرد را تا آخر عمر با مشکلات خاص خود مواجه نماید و زندگی او را تباه سازد.

۶-۹-۱-۶ فقدان خواستگاران متعدد: ازدواج ناخواسته برخی دختران به جهت فقدان خواستگاران مناسب

عنوان هدیه برای عرض تسلیت و کاهش غصه، به او هدیه می‌دهند.

ه- «نهوه» عبارتست از اینکه دخترعمو مکلف است با پسرعمو ازدواج کند و چنانچه او رضایت ندهد، دختر برای همیشه حق ازدواج ندارد. در برخی موارد پسرعمو، یک زن یا دو زن دارد، ولی علاقمند است که دخترعموی خود را به عنوان همسر سوم یا چهارم خود انتخاب کند (سیستانی، ۱۳۷۳: ۷۵۵/۲).

در این شرایط اگر دختران، مخالف ازدواج با پسرعمو باشند و از دستور پسرعمو سرپیچی کنند با فرمان او در خانه پدری باقی مانده و تا پایان عمر حق ازدواج ندارد. این رسوم در گذشته رواج بیشتری داشت، البته اخیراً مواردی از سنت‌های غلط گزارش شده است؛ به طوری که شماری از دختران تحصیل کرده و فرهیخته به جهت این نوع ازدواج اجباری توسط والدین یا برادر خود در منزل حبس شده‌اند (روزنامه اعتماد، ۱۳۸۲).

۲-۹-۲ برخی دلایل غیرمستقیم که باعث ایجاد ازدواج ناخواسته می‌شود (امروزی و رایج).

در ادامه به ذکر موارد و مصادیقی می‌پردازیم که ازدواج ناخواسته را به بار می‌آورند.

۱-۹-۲ دلایل فردی

شامل ترس از فقدان خواستگار در آینده است. برای بسیاری از دختران فرصت، شانس و احتمال انتخاب شدن، بعد از سپری شدن زمان مناسب ازدواج، در حاله‌ای از ابهام است و آنها را به انتخاب گزینه‌هایی مجبور می‌سازند که چندان رضایتی نیز به ازدواج با آن فرد ندارند.

۱-۹-۱-۱ ترس از افزایش سن و کاهش فرصت ازدواج: در شرایطی که جوانی و چهره زیبا مهم‌ترین ملاک انتخاب دختر می‌باشد، (البته جوانگرایی در تمام دنیا وجود دارد) ترس از دست دادن زیبایی و جذابیت، ورود به سنین بالاتر و کاهش فرصت انتخاب و احتمال عدم ازدواج بر افکار فرد سایه می‌افکند و احساس نا

خواستگاری را که تمایل چندانی به وی ندارد، انتخاب کند.

در برخی موارد والدین با استفاده از نفوذ خود، اصرار بر انجام ازدواج با فرد خاصی دارند. فشار والدین و جامعه بر افراد برای تطبیق با الگوهای بهنجار می‌تواند کسانی را که تن به ازدواج نمی‌دهند، به سوی همسرگزینی و ازدواج ناخواسته سوق دهد. در اغلب موارد به سختی می‌توان خانواده‌ها را از مضطرب نمودن فرزندان در ازدواج بازداشت.

۲-۹-۲ بررسی علل خانوادگی

گاه والدین با فشارهایی که بر خانواده و فرزندان خود مانند فشار اقتصادی و کار کردن دختران و یا روش‌های آزاد جسمی چون کتک زدن و ... وارد می‌کنند باعث می‌شود دختر احساس سربار بودن کند. در این صورت تحمیل فشارهای اقتصادی بر خانواده و حس سرافکنندگی مواجه می‌شود. این احساس که در شرایطی مانند برخوردهای کلامی و اعتراضات مستقیم پدر با سایر اعضای خانواده (تنی یا ناتنی) اوج می‌گیرد، می‌تواند فرد را به این تصمیم نادرست سوق دهد که ازدواج تنها راه رهایی از این مشکلات است، لذا با وجود عدم علاقمندی به فرد مقابل، فقط به جهت ناخشنودی از رفتار و مناسبات اعضای خانواده، ناخواسته تن به ازدواج با فردی می‌دهد که شرایط مناسبی ندارد (محمدیان، ۱۳۹۲).

۲-۹-۲-۱ رهایی از امرونهی خانواده و کسب استقلال: هر چه قدر که دختر مجرد در خانه پدری، با امرونهی والدین بیشتر مواجه باشد، احساس می‌نماید که برای انجام امور خود فاقد استقلال و آزادی نظر و عمل است، لذا احساس فشار و تنگنای بیشتری می‌کند و تلاش می‌نماید تا از این فضا خارج شود. در این شرایط ازدواج در نظر او می‌تواند مفری محسوب شود. در اغلب موارد این موضوع، فرد را به انتخاب نادرست و ناخواسته سوق می‌دهد.

است، لذا در این شرایط، دختری که خود را مقید به ازدواج خواستگاری از سوی پسر می‌نماید، مجبور است که منتظر بماند تا فردی او را موردپسند قرار دهد، حتی اگر رغبتی به وی ندارد، ازدواج کند.

۲-۹-۱-۷ فرار از تحصیل: گاه مشاهده می‌شود دخترانی که تحت فشار و اجبار والدین خود برای تحصیل می‌باشند و تحصیل را به عنوان پرستیژ خانوادگی ضروری و دارای اهمیت می‌دانند دختر برای رهایی از فشارهای خانواده برای ادامه تحصیل، تلاش می‌کند با ازدواج، راه نجات برای خود جستجو کند تا بتواند ترک تحصیل کند و این رهایی از اجبار به تحصیل میسر نمی‌شود جز با ازدواج اجباری که با اولین خواستگار میسر نمی‌شود.

۲-۹-۱-۸ ترحم و دستگیری از خواستگار: زناشویی را نباید به منظور دستگیری و ترحم به فردی انجام داد، حس ترحم تا چه مدت می‌تواند سبب تسکین نیازمندی‌های دیگر حیات زناشویی باشد. این انگیزه نادرست در واقع به طور غیرمستقیم قدرت انتخاب فرد را تحت‌الشعاع قرار می‌دهد.

۲-۹-۱-۹ پیروی از لذات نفس: هرچند برخی از دختران می‌اندیشند ازدواج با فردی که عاشق او می‌باشد اوج خوشبختی و سعادت است، اما در یک تحلیل دیگر می‌توان بیان داشت از آنجا که عشق، قدرت درک و تصمیم‌گیری عاقلانه را سلب می‌کند، نوعی ازدواج کورکورانه، ناخواسته، دور از دقت کافی است. در این شرایط فرد تسلیم لذات پوچ شده و سر به فرمان دل می‌سپارد. اغلب چنین ازدواج‌هایی ناپایدار است.

۲-۹-۱-۱۰ رهایی از سؤالات اطرافیان: معمولاً در مجامع عمومی، مهمانی‌های جمعی یا فامیلی، از دختر سؤال می‌شود که آیا ازدواج کرده‌ای یا نه؟ چرا؟!... در حالی که اغلب افراد می‌دانند که خواستگاری و ازدواج، توسط پسران انجام می‌دهند، ولی چنین سوالاتی می‌تواند موجب اضطراب و ناراحتی دختر شود و شرایط را بر وی تنگ نماید تا حدی که تصمیم بگیرد

۲-۹-۳-۴ رهایی از برچسب‌های اطرافیان: در برخی فرهنگ‌ها، مجرد دختران به مفهوم عدول از رعایت مسائل اخلاقی تلقی می‌شود و اغلب این تصور که اگر دختر ازدواج نکند، گزینه جنسی او را رها نخواهد کرد، در اذهان وجود دارد. این تفکر و قضاوت در مورد رفت و آمدها و اخلاقیات دختر، با برچسب‌های اخلاقی و بروز رفتارهای اغواگرانه برخی مردان همراه است و دختر را در فشارهایی قرار می‌دهند که برای رهایی از آن شرایط، با فردی که هیچ تمایلی به وی ندارد ازدواج کند.

۲-۹-۴ آسیب‌های اجتماعی

ازدواج‌های اجباری آثاری آسیب‌زای اجتماعی نیز دارند که در ادامه به آن‌ها اشاره خواهد شد.

۲-۹-۴-۱ عدم ثبت نکاح: ازدواج‌های اجباری که در سنین پایین انجام می‌شود، در دفاتر رسمی ازدواج ثبت نمی‌شوند زیرا خانواده، این دختران خصوصاً پدران، به غیرقانونی بودن اجبار در ازدواج دختر بخصوص در سنین پایین آگاهی دارند، لذا این اتفاق را پنهان می‌کنند.

۲-۹-۴-۲ افزایش جرائم و شبه جرائم: تحمل و اجبار در ازدواج که امری فردی، شخصی و وابسته به رضایت طرفین است. می‌تواند تعداد خانواده‌های آشفته و نابسامان را افزایش دهد. جامعه‌ای که خانواده‌های آن فاقد آرامش و رضایت زناشویی است، جامعه سالم و به دور از آسیب‌های اجتماعی نخواهد بود.

۲-۱۰ آسیب‌های ازدواج تحمیلی

روان‌شناسان معتقدند که ازدواج باید بر پایه اصول درست، اخلاق، عشق، محبت و درک متقابل دو انسان (زن و مرد) صورت گیرد که این زوج بتوانند با چارچوب درست زندگی خود را بسازند و جوانه‌های امید و خوشبختی را بدون اکراه در همسرگزینی و شرایط تحمیلی ایجاد کنند. اما زمانی که این اصول رعایت نشود پیوند مقدس به شکل کابوس وحشتناک و

۲-۹-۲-۲ مشکلات و نیازهای خانواده: خانواده‌هایی که درآمد کم و پایین دارند و تعداد فرزندانشان بسیار است، ازدواج دختر می‌تواند هزینه‌های زندگی را به مقدار مخارج وی کاهش دهد و تا حدی به اقتصاد خانواده کمک نماید. هرچند تهیه جهیزیه تا مدتی هزینه زندگی را برای والدین افزایش می‌دهد.

۲-۹-۳ علل اجتماعی

ازدواج‌های زودهنگام دلایلی اجتماعی نیز دارد که در واقع عوامل مهمی در وقوع ازدواج‌های اجباری هستند. ۲-۹-۳-۱ رهایی از تحقیرهای اجتماعی: از آنجا که نقش مادری و همسری زن از سوی اجتماع مورد تأیید است، لذا هرگونه سستی یا عدم موفقیت و ناکامی در دستیابی به چنین موقعیتی، برچسب‌ها و استهزاهای اجتماعی را به دنبال دارد.

۲-۹-۳-۲ ورود به دنیای بزرگسالی: در جوامعی که مجرد به مفهوم غوطه‌ور بودن در عالم کودکی، ناپختگی و بی‌تجربگی است و دختر مجرد در موارد مختلف احساس می‌نماید که نظر، عقیده و تصمیم‌گیری وی به جهت عدم تأهل از سوی دیگران پذیرفته نمی‌شود، سعی خواهد نمود که برای کسب احترام و منزلت اجتماعی ازدواج نماید، هرچند که فرد مقابل شرایط مناسبی نداشته باشد.

۲-۹-۳-۳ تقریباً در تمام طبقات و اقشار جامعه ازدواج مورد تأیید است. لذا جامعه کسانی را که ازدواج نکنند (چه خود نخواهند و چه موردی برای ازدواج نیابند) به عنوان افرادی می‌شناسند که از پذیرش مسئولیت زندگی زناشویی طفره می‌روند و در برابر ازدواج مقاومت می‌کنند یا از بار وظایف اجتماعی شانه خالی می‌کنند، ... (گاه بیان می‌شود که زن مجرد هم از لحاظ وظایف اجتماعی و هم از لحاظ خودکفایی و استقلال شکست خورده است...) چنین قضاوت‌هایی می‌تواند فشارهای را بر فرد وارد سازند و او را مجبور نماید که ناخواسته به ازدواجی تحمیلی تن در دهد.

مدت آن احساس عدم درک متقابل، عدم توانایی در تأمین هزینه‌های زندگی و ... است که در نهایت موجب نوعی احساس سرخوردگی می‌شود، به گونه‌ای که تحمل یکدیگر زیر یک سقف برای آنها مشکل بوده و جدایی تنها راه رهایی خواهد بود (روزنامه اطلاعات، ۱۳۸۲). مطابق آمار در استان چهارمحال و بختیاری، ازدواج تحمیلی یکی از عوامل وقوع طلاق در این استان است (مجله روز زن، ۱۳۷۷). در کل کشور ازدواج‌های اجباری، عامل ۳۰ درصد از طلاق اعلام شده است (روزنامه همشهری، ۱۳۸۰).

۲-۱۰-۲ همسرکشی

یکی دیگر از عوارض منفی ازدواج اجباری است. گاهی در ازدواج‌های اجباری آنقدر فشارهای روحی و روانی بر زنان زیاد می‌شود که تنها راه رهایی از محرومیت و فشار و نابرابری را اقدام به قتل همسر خود یافته‌اند. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که همسرکشی عمدتاً در گروه سنی ۱۸-۲۴ سال بوده و در تمامی طبقات اجتماعی اتفاق می‌افتد، مطابق آمار، بیشتر زنان مجرم، کم‌سواد یا بی‌سواد بوده‌اند و ۸۰ درصد زنان همسرکش، خانه‌دار می‌باشند. این امر نشان می‌دهد که آن‌ها فشار مضاعفی را تحمل کرده و با این کار از محرومیت‌هایی که در خانه و جامعه با آن مواجه‌اند انتقام می‌گیرند.

به اعتقاد پژوهشگران مسائل اجتماعی، همسرکشی زنان انتهای مسیری است که ابتدای آن ازدواج ناخواسته، طول مسیرش تحمل فشارها، سختی‌ها و نابرابری‌های بسیار و رسیدن به نقطه کور و عاری از هرگونه راه‌حل منطقی است (نصیری، ۱۳۹۵).

نتیجه‌گیری

همان‌طور که بررسی شد ازدواج اجباری غالباً توسط والدین به فرزندان تحمیل می‌شود و تقریباً می‌توان گفت که دختر و پسر جوان، قدرت اختیار و تصمیم‌گیری در هنگام ازدواج ندارند. اگر تشکیل

غیرقابل تحمل در می‌آید و زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی زنان را با آسیب‌های جسمی و غیرقابل جبران مواجه می‌سازد. اولین عوارض منفی ازدواج اجباری (به‌ویژه در سنین پایین) متوجه بدن و جسم زنان می‌شود و بر سلامت جسمانی آن‌ها تأثیر بسیار منفی می‌گذارد. دخترانی که در سنین پایین روانه خانه همسر می‌شوند علاوه بر حاملگی‌های ناخواسته و زودرس، در معرض عوارض جبران ناپذیر جسمی قرار می‌گیرند. زایمان و شیردهی هم به این عوارض منفی اضافه شده و تاثیرات ازدواج‌های تحمیلی را چندان برابر می‌کند.

یکی دیگر از عوارض زیان‌بار ازدواج‌های اجباری برای زنان بروز روحیه پرخاشگری است، این اندیشه که نتوانسته در پرتو زندگی مشترک به احساس خوشبختی و سعادت دست یابد، آن‌ها را به سوی انتخاب پرخاشگری به عنوان وسیله و مکانیسم دفاعی سوق دهد. مجموعه این فشارهای روانی ایجاد هرگونه ابتکار، طراوت و نشاط را در محیط خانه برای این دختران از بین می‌برد و خانه را برای آنان به زندانی با میله‌های روانی و نامرئی تبدیل می‌کند و افسردگی، پرخاشگری، دل سردی از زندگی را به همراه می‌آورد. سست شدن بنیان خانواده، طلاق، فرار از خانه، سوءظن، فقدان تفاهم بین زوجین، همسر آزاری و همسرکشی، وجود فرزندان بزهکار، انحطاط اخلاقی از دیگر عوارض زیان‌بار ناشی از ازدواج اجباری می‌باشد.

۲-۱۰-۱ طلاق

از پیامدهای بسیار ناگوار ازدواج تحمیلی، گسست بنیان خانواده است. متأسفانه بر اساس آمارهای ارائه شده میزان پدیده طلاق ظرف ۴۰ سال گذشته در جهان سه برابر افزایش یافته است. در ایران نیز از هر ۱۰۰۰ ازدواج، حداقل ۱۷۴ مورد آن به طلاق می‌انجامد (روزنامه عدالت، ۱۳۸۲).

وادر کردن جوانان بدون توجه به آمادگی و علاقه آنها به ازدواج، می‌تواند پیامدهای ناخوشایند و جبران‌ناپذیری را در پی داشته باشد که از اثرات کوتاه

روان شناسان سن ۲۳ تا ۲۹ سالگی را برای ازدواج پسران و سن ۲۲ تا ۲۴ سالگی را برای دختران پیشنهاد کرده‌اند و برخی دیگر از صاحب‌نظران سن ۱۸ سالگی را برای ازدواج توصیه می‌کنند. پنجم، ضروری است با سر دفترازی که چنین ازدواج‌هایی را ثبت می‌کنند یا افرادی که بدون هماهنگی با این دفاتر، به اجرای عقد ازدواج اقدام می‌کنند، برخورد قانونی مناسب انجام پذیرد، ششم کاهش هزینه‌های زندگی، مهر تورم، اشتغال‌زایی و بهبود ساختار اقتصادی جامعه و حمایت از خانواده‌های کم‌بضاعت که برای تأمین مخارج سنگین زندگی، دختران خود را برای ازدواج با افراد متمول مجبور می‌نمایند، جهت پیشگیری از این معضل اجتماعی کارساز خواهد بود.

ملاحظات اخلاقی

ملاحظات اخلاقی در خصوص نگارش مقاله و امانت‌داری در ارجاعات رعایت گردید.

تقدیر و تشکر

از همه عزیزانی که در به سامان رسیدن این تحقیق ما را یاری رساندند تشکر می‌کنیم.

سهم نویسندگان

نگارش و تألیف این مقاله مشترکاً توسط تمامی نویسندگان صورت گرفته است.

تضاد منافع

در این تحقیق تضاد منافی وجود ندارد.

خانواده بنابر توافق زن و مرد نباشد مشکلات زیاد و گاهی غیرقابل‌جبران را به بار می‌آورد. در ازدواج اجباری این زنان هستند که صدمه بیشتری می‌بینند چه از طرف جامعه و چه از طرف خانواده. در صورتی که فردی نخواهد با کسی ازدواج کند هرچند دلایل او منطقی و درست هم نباشد به نفع هر دو نفر است که باهم ازدواج نکنند. و چه‌بسا بیشتر به نفع طرف مقابل باشد که از چنین ازدواجی دور شود. به‌هیچ‌عنوان نباید افراد را حتی به دلایل منطقی برای ازدواج با یکدیگر مجبور کرد و آن‌ها را به آسیب‌ها و خطرات ازدواج اجباری دچار کرد.

ازدواج بدون رضایت زوجین از نظر قرآن و عقل و شرع و قانون پذیرفته شدنی نیست و تحمیل کردن ازدواج به فرزندان منع شده است تا جایی که قانون‌گذار در ماده ۱۰۷۰ قانون مدنی ذکر کرده رضایت زوجین شرط نفوذ عقد است. برای مبارزه با پدیده ازدواج اجباری و تاکید بر حق طبیعی دختران در همسرگزینی باید پذیریم که بسیاری از رسوم و سنت‌های غلط ما احتیاج به اصلاح و تغییر دارد. اولاً ارتقاء آگاهی خانواده در خصوص حقوق دختران و نیز تبعات ناگوار ناشی از چنین پدیده‌ای در پیشگیری از ازدواج‌های تحمیلی مؤثر است. دوم، تدوین قوانین مناسب جهت حمایت از زنانی که قربانی ازدواج تحمیلی قرار گرفته‌اند. سوم، ضروری است از طریق آموزش و دانش‌افزایی والدین نسبت به روحیات جوانان، استقلال‌طلبی، احترام به انتخاب حق همسرگزینی دختران، از وقوع چنین شرایطی پیشگیری نمود. چهارم، تعیین سن مناسب ازدواج یکی از اقدامات قانونی برای کاهش ازدواج‌های اجباری، تعیین سن مناسب برای ازدواج است. برخی

منابع

- قرآن کریم
- افشار سیستانی، ایرج (۱۳۷۳). *خوزستان و تمدن دیرینه آن*. جلد ۲، بیجا: طبع و نشر.
- احمدوندی، فرهاد (۱۳۹۴). *دیدگاه‌های تربیتی خانواده در خصوص ازدواج، ازدواج‌های تحمیلی*. تبریز: دانشگاه تبریز.
- انوری، حسن (۱۳۸۱). *فرهنگ بزرگ سخن*. تهران: انتشارات سخن.
- پاینده، ابوالقاسم (۱۳۷۱). *نهج الفصاحه*. جلد ۱۹۳، تهران: جاویدان.
- ساروخانی، باقر (۱۳۷۹). *مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده*. تهران: انتشارات سروش.
- دفتر پژوهش‌های فرهنگی وابسته به مراکز فرهنگی، سینمایی (۱۳۶۹). *حیات اجتماعی زن در تاریخ ایران*. تهران: نویسنده.
- رضا زاده، علیرضا (۱۳۶۹). *حیات اجتماعی زن در تاریخ ایران*. تهران: امیرکبیر.
- روزنامه آفرینش، ۱۳۸۲/۷/۱۰
- روزنامه اعتماد، ۱۳۸۵/۰۲/۱۲، شماره ۱۱۰۲
- روزنامه اعتماد، ۱۳۸۲/۸/۴، مشاور استانداری خوزستان
- روزنامه صدای عدالت، ۱۳۸۲/۷/۲۲
- روزنامه اطلاعات، ۱۳۸۲/۶/۲۷
- مجله روز زن، ۱۳۷۷/۸/۴
- روزنامه همشهری، ۱۳۸۰/۷/۱۵
- کاتوزیان، ناصر (۱۳۷۹). *قانون مدنی در نظم حقوقی کنونی*. چاپ ۱۴، تهران: انتشارات دادگستر.
- کلینی، محمد بن یعقوب (۱۳۷۵). *کافی*. تهران: دارالکتب الاسلامیه.
- محمدیان، احمد علی (۱۳۹۲). *آثار ازدواج‌های اجباری در جوانان، بررسی روش‌های ازدواج‌های تحمیلی در ایران*. یاسوج: دانشگاه یاسوج.
- محمدی، پوران (۱۳۸۵). *آهنگ نامبارک در ازدواج اجباری*. روزنامه جام جم، ۱۳۸۵/۰۱/۲۶.
- علامه مجلسی، محمد باقر (۱۳۷۰). *بحارالانوار*. تصحیح محمد باقر بهبودی، جلد ۱۰۳، تهران: دارالکتب اسلامیه.
- معین، محمد (۱۳۷۸). *فرهنگ فارسی*. جلد ۱، تهران: امیر کبیر.
- مصلحتی، حسین (۱۳۷۹). *ازدواج و ازدواج درمانی*. تهران: نشر البرز.
- نصیری، غلامعلی (۱۳۹۵). *عوامل مؤثر بر ازدواج و پیامدهای خوب یا بد آن در طول زمان بر خانواده*. جزوه برگزیده‌ای از دیدگاه‌های ازدواج. شیراز: دانشگاه شیراز.
- پاینده، ابوالقاسم (۱۳۲۴). *نهج الفصاحه*. تهران: جاویدان.
- دورانت، ویل (۱۳۹۴). *تاریخ تمدن یونان باستان*. ترجمه امیر حسین آریانپور، تهران: انتشارات اقبال.

Forced Marriages and Legal Solutions to Deal with It

Akram Papi^{1*}

*1. Master of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Department of Theology, Faculty of Humanities, Payame Noor University, Khorramabad, Iran.

ARTICLE INFORMATION:

Article Type: *Original Research*

Pages: 16-29

Article history:

Received: 30 Jan 2020

Edition: 8 Feb 2020

Accepted: 14 Mar 2020

Published online: 4 Apr 2020

Keywords:

Forced marriage, forced marriage, family breakdown, community corruption.

Corresponding Author:

Akram Papi

Address:

Iran, Khorramabad, Payame Noor University.

Orchid Code:

0000-0002-4194-9605

Tel:

00000000000

Email:

khademihadis@yahoo.com

ABSTRACT

Background and Aim: Today, one of the social problems that deprives girls of their legitimate right to choose a spouse is unwanted marriages. This damage is more or less present in different parts of the world. Every year, 4 million women around the world are forced into marriage or forced into marriage.

Materials and Methods: This research is of theoretical type and the research method is descriptive-analytical and the method of data collection is library and has been done by referring to documents, books and articles.

Ethical Considerations: In order to organize this research, while observing the authenticity of the texts, honesty and fidelity have been observed.

Findings: This ominous phenomenon is not limited to third world countries and has been reported in developed and industrialized countries. Undoubtedly, various causes affect the occurrence of these anomalies, which can be individual, social, cultural and political causes. However, its negative effects on family relationships should be studied.

Conclusion: According to many social experts, the element of consent and agreement between the parties in marriage is one of the factors in the strength of the family institution and the stability of marriage. But from the past to the present, forced and unwanted marriages have taken place, and these types of marriages have usually been the main material and spiritual damage to girls. In all divine religions, however, the right to freedom of choice of spouse and the right to be elected in the marriage process are inalienable rights of girls.

Cite this article as:

Papi A. Forced Marriages and Legal Solutions to Deal with It. *Economic Jurisprudence Studies*. 2020; 2(1): 16-29.